

05

A

1659

COLLEGII MORALIS

EXERCITATIO XV.

De

VIRTUTIBUS
INTELLECTUA-
LIBUS.

QVAM

Duce DEO omnis scientiæ & Sapientiæ fonte
& origine

In Electorali ad Albim Athenæo

Sub

PRÆSIDIO

Viri Clarissimi nec non Eximij.

DN.

M. MATTHÆI Grosseri /

Facult. Philosophic. Adjuncti dignissimi.

Favitoris & Promotoris sui multum
honorandi.

*Academici exercitij gratiâ
ventilationi insinuat.*

PAULUS Schwab Plava Variscus.

Die 19. Aprilis horis locog solitis.

WITTEBERGÆ,

Typis hæredum CHRISTIANI THAM.

Anno MDCCCXXX.

05 A / 1659

Προίμιον.

ACTENUS (Majestate Coelesti facultatem suggerente) virtutes MORALES, quæ nostri appetitus ἀταξία medelæ sunt, persequuti fuimus, easq; à stolido & supino indoctorum quorundam Contemptu vindicavimus, ab ijs falsarum opinionum temeritatem abscidimus, figmentorum tenebras discussimus, errores amputavimus, lumen sinceræ veritatis claro jubare accendimus, quo directi ac ducti nequaquam in rusticitatem & incivilitatis notam inciderimus. PROXIMUM ergò jam esse videtur eas, quæ veri ἀγνοία medicamento sunt, AGGREDI, INTELLECTUALES scil. *Sicuti enim Speculum non reddit imaginem nisi vitro stannum substernas, aut æs aut aurum aut simile quippiam solidum, quod imaginem non sinat perfluere: Ita quoq; illæ virtutes non veram veri Philosophi ideam representant, nisi eis suffulciantur virtutes intellectuales:* Nam hæ contra mentis stupiditatem comparatæ sunt, ut hanc ab *ignorationis caligine purgent.* Quare vel maximè operâ nostrâ dignissimæ habentur; Has ergò hac disputatione, pro ut vires concesserint, methodo nostra usitatâ pertractaturi sumus. Prius verò calidis votis atq; suspirijs DEUM Ter Opt. Max. ORAMUS, ut suo sacro S. Spiritu nos ducat in omnem veritatem Proindè Carbasa sic rursus tumidis expandimus Euris.

Transitio.

Propositio.

A 2

MEM.

MEMBRUM I.

Thesis. I.

Virtutes animi supra duplices constituimus *τὸ ἠθὸς* seu morum; καὶ τῆς διανοίας seu mentis ex lib. 6. Ethic. Nicom. c. 2. His prima subsellia deberi non inficias imus, sed secuti filium Aristotelicum has illis subjectas voluimus. APPELLANTUR autem VIRTUTES. 1. Quia intellectum ad actiones laudabiles & ad bene operandum perducunt. 2. Quia & ipsæ ἐν τῇ μεσότητι consistunt & auream mediocritatis regulam ἀκριβῶς observant.

Derivatio.

II. INTELLECTUALES verò DICUNTUR ab intelligendo seu potius intellectu; cui tanquam *subjecto* in hærent, quia sunt habitus. Habitus verò necessario intellectui inesse probatum videmus in part. Metaph. Admodum Rev. & Excell. Dn. D. Jacob. Mart. Præceptoris nostri summè colendi.

Homon.

1. Intelligentiæ sumitur.

1.

2.

3. Scientia.

1.

2.

3. Propriè.

3. Sapiencia

1.

2.

3. h. loco.

III. HOMONYMIA harum virtutum venit evolvenda. Primam autem sedem inter has virtutes tenet INTELLIGENTIA, pro qua nonnunquam usurpatum accipimus *Intellectum*, qui tamen vel maximè differt ab illa, cum hic saltem sit *aptitudo*, qua res omnes intelligibiles cognoscere possumus; Unde rectè secundum Philosophum tabula rasa dicitur, cui omnes res infigi valeant: Intelligentia verò *habitus* ut infra demonstratur.

IV. Huic succedit SCIENTIA, quæ sumitur. 1. Laxe pro quacunq; cognitione sensuali. 2. Genericè prout significat *habitus* per demonstrationem acquisitum. 3. Magis strictè, prout denotat *habitus* qui versatur circa conclusiones demonstrabiles & sic scientiam sumptam infra definituri sumus. Vid. Admodum Rev. D. Jacob. Mart. Exercit. Metaph. lib. 1. Exercit. Theor. 6.

V. Scientiam excipit SAPIENTIA, quæ exhibetur. 1. Pro certæ alicujus *artis perfectione seu excellentia* Arist. 1. 2. Nicom. c. 7. 2. Sæpius usurpatur pro SCIENTIA, sicuti ipse Philosophus omnes contemplantes scientes & omnes scientes sapientes vocat lib. 1. prior. Metaph. c. 1. 3. Pro absolutâ atq; perfectâ cognitione scientiarum, qua exhibitione infra ejus definitio præsentabitur.

VI.

VI. Quarta dicitur PRUDENTIA, quæ & ipsa est ἐκ τῶν πολλοῦ λαχῶσ λεγομένων. Tribuitur enim. 1. *Animantibus ratione expertibus*, ut apibus & muscis &c: Sed talis prudentia est φυσικὴ τῆς. Arist. 6. Ethic. c. 7. Διὰ καὶ τῶν θηρίων, inquit, ἕνα φρόνιμα φάσιν εἶναι, ὅσα περὶ τὸν αὐτῶν βίον, ἔχοντα φαίνεται δύναμιν προνοητικῶν h. e. Unde etiam bestias non nullas prudentes esse inquit, quæcunq; in vita traducenda providendi vim habere videntur. Vid. comment. Joan. Ludov. Havenreut. in lib. Metaph. cap. 1. 2. Sumitur pro solertia, quæ Græcis est δεινότης, quam Arist. 1. 6. Nicom: c. 13. sic describit. Δεινότης δὲ τῆς αἰσῆτος ὡς τῆς προνοίας ὑποτέθεντα σκοπὸν συντείνοντα, δύνασθαι ταῦτα πράττειν καὶ τυγχάνειν. h. e. Solertia est talis sc. facultas, ut quæ ad propositum scopum conducunt, agere possit atq; assequi. Talis fuit in Themistocle de quo Thucyd. scribit ita: Themistocles acie mentis suæ non præmonitus nec diu considerans, optima consilia habebat & de futuris quid eventurum esset rectissimè conijciebat & quæ in præsentia in manu habebat, expedire poterat, & quæ non noverat, non destitit inquirere, naturæ viribus & deliberatione id eligebat, quod maximè profuturum erat. 3. Pro astutia, versutia, calliditate, quæ Græcè πανουργία dicitur. Πανουργος enim est, qui ad quodlibet persequendum opus promptus est, vel qui dexteritate ingenij valet, pertractare agenda favere atq; callidè. 4. Tandem pro verâ & genuina prudentia, quam suo loco inferius eviscerabimus.

VII. Quinta vocatur ARS, quam VEL AB arctando, quod dispersa & soluta coarctet & unum in corpus redigat; vel à vocula ἀρτης, quæ Græcis idem est ac Mars; vel ἀπὸ τῆς ἀρετῆς derivari volunt; ACCIPITUR. 1. κτῆσι καὶ κτίσμασι, in quantum & DEO & creaturis ratione expertibus tribuitur. Hinc DEUS hoc unum versum arte divinâ producere, aranea suas telas mirâ arte texere dicitur. 2. κρυπτικῶς, & quidem partim generatim pro quolibet habitu industrio in homine distincto à natura; partim speciatim, vel de literarum studiis vel alijs de artibus, quæ opus aliquod relinquunt. In hac ultima significatione usurpatur hoc loco ab Aristotele, prout ex definitione infra ponenda videbimus.

VIII. Excussa homonymia aggrediemur ultimam hujus
Synonymia. membri Theſin SYNONYMIAM. Variis autem hæ virtutes
apud autores veniunt nominibus, modò *summum Bonum Theoreticum*,
modò *virtutes mentis & rationis*, Græcè verò ἀρετὴ ἢ ἔξις
διανοίας διανοητικὴ &c. appellantur. Hæc de primo, sequitur.

MEMBRUM II.

Πραγματολογίας.

*Habituum intellectua-
lium.* IX. Absolutis illis, quæ ad vocabuli Summi boni Theoretici
cognitionem faciunt. sequuntur ipsæ virtutes, quas tractandas
suscepimus. Definiuntur in genere, quòd sint ἔξεις αἷς ἀληθείας
Definitio. ἢ ψυχὴ τῶ κατὰ Φᾶναι καὶ ἀποΦᾶναι hoc est. HABITUS, QUI-
BUS ANIMA AFFIRMANDO vel NEGANDO VERUM DI-
CIT, Arist. l. 6. Nicom. c. 3.

X. Quâ definitione. 1. GENUS his virtutibus cum mo-
ralibus esse commune, habitum sc. edocemur.

XI. 2. DIFFERENTIAM subjectum, Objectum & Finem
designare apparet.

Subjectum. XII. SUBJECTUM ipse Philoſ., l. 1. Nicom: c. ult. consti-
tuit: τὴν δε δρετὴν inquit, λέγομεν ἀνδρωπίνην ἔ τὸ σώματος,
ἀλλὰ τῆς ψυχῆς; τὴν δε εὐδαιμονίαν τῆς ψυχῆς ἐνέργειαν. h. est.
virtutem verò *humanam* dicimus non corporis sed *animæ*; felicita-
tem quoque animæ operationem appellamus.

Objectum. XIII. OBJECTUM sunt res tam Contingentes quàm ne-
cessariæ, quatenus circa illas vel verum vel falsum inquirimus.

Finis. XIV. FINIS est *veritatem vel affirmando vel negando dicere*; non
quidem *ut Logica*, quæ saltem modum vera falsaq; tractandi o-
stendit, non autem enunciat verum & falsum, quia verum & fal-
sum sunt in rebus. Ergò enunciatio verum, rem contineat, neces-
sum est, qua ipsa destituitur, cum saltem Objectum rationis
habeat.

*Numerus qui proba-
tur ab Ob-
jecto.* XV. NUMERUM virtutum Intellectualium *ex objecto* resul-
tare videmus, quòd duplices res Contingentes nimirum & necessarias
comple-

complectitur: Illæ sunt, quæ in nostra potestate sunt sitæ: Hæ
verò, quæ ipsæ per se semper sunt (licet quidem non semper sint
quoad individua seu existentiam: Semper tamen sunt quoad
Universalia seu essentiam) & nunquam fiunt, aut licet fiant non
tamen à nostra voluntate, sed à natura per certas causas operan-
te producuntur. *Quæ rursus sunt aut principia Conclusionum, aut
conclusiones; ex illis Intelligentia; ex his Scientia provenit, quæ conjunctæ
Sapientiam constituunt.*

XVI. Rerum Contingentium verò Objectum duplex poni-
tur aut *πρακτικόν* quod sub actionem cadit ex quo *Prudentia*, aut
ποικιλτικόν, quod effectiois naturam induit & sensibilem post se
effectum relinquit, ex quo *Ars* proficiscitur.

XVII. Numerum ergò quinarium deprehendimus, quem
& cum Aristotele ponimus, interim non repugnantes eis qui sex-
tum statuunt habitum.

XVIII. Primò se offert *νῦν* seu INTELLIGENTIA, quæ
EST MENTIS HABITUS, QUO PRINCIPIA SCIENTIARUM
ET DEMONSTRATIONUM COGNOSCIMUS. Quam
definitionem Arist. l. 6. Nicom. c. 6. & l. *ἠθικῶν*: c. 6. sat. pro-
batam perhibet, quare ad d. l. dubitantem ablegatum volumus.

XIX. In hac definitione notationem meretur. I. OBJE-
CTUM, quod habet *maximas, regulas, canones, ἀξιωματικά*, & prin-
cipia scientiarum & artium: Quæ principia ita in propatulo sunt,
ut ea nemo, nisi cui mens amens, negitet. Horum exquisitio-
rem habitum intelligentiam esse asserimus, quia *ἢ ἐστὶ νῦν τῶν
ἀρχῶν* l. 6. Ethic. c. 6. vid. Clariss. Hunnij disput. Ethic. II. de
virtut: Intellect. Theor. 3.

XX. Hæc quidem principia nobis sunt naturalia (vis enim
quædam naturalis est in homine, quæ eum ad parandam princi-
piorum cognitionem aptum reddit, nim: *δύναμις κερτικὴ* par-
tim in sensu partim, in memoria, partim in ratione consistens
uti in Admod. Rev. Dn. D. Jacob. Mart. Part. Metaph. l. 1. sect.
7. quæst. 4. legitur.) sed tamen adhuc *obscura & tenuia adeòq; opus
habens aliqua declaratione, ut reddantur certiora & evidentiora.*

XXI.

Nunc de
illis in specie
& quidem
de.

I.
Intelligen-
tia.

Defin:

Objectum.

2.
Scientia.
Defin.

XXI. Intelligentiâ excussâ prodit SCIENTIA, quæ sic ab Arist. lib. 6. Nicom. 3. definitur: *Ἐπιστήμη ἐστὶν ἀποδεικτικὴ ἐξ ἑστῶν ἐξ ἀναγκῶν;* quod Interpretes sic reddiderunt: SCIENTIA EST HABITUS MENTIS DEMONSTRATIVUS, QUO PERCIPIMUS CONCLUSIONES NECESSARIAS PER CAUSAS VERAS, PRIMAS, ET IMMEDIATAS ET PRIORES IPSIS CONCLUSIONIBUS. Vel ut Admodum Rev. Dn. D. Jacob. Mart. vertit. Scientia est habitus demonstrativus, quo percipimus & cognoscimus conclusiones ex principiis necessariis.

Objectum.

XXII. Pleniorum hujus habitus intellectum aperient duo.
1. OBJECTUM, quod est τὸ ἐπιστητὸν, τὸ μὴ ἄλλωσ ἐνδεχόμενον scibile, quod se aliter habere nequit quodq; sciri & scientia comprehendi potest.

Nota.

XXIII. Hujus habitus NOTAS quatuor ponunt autores.
1. Debet esse Ens per se non per accidens, quia ἡ ἐπιστήμη οὐκ ἐστὶν συμβεβηκότος. 2. Universale non singulare, quia nulla singularia sunt necessaria nisi fortean naturam Universalis induant, 3. Necessarium non Contingens: Aristot. enim inquit lib. 6. Nicom. c. 3. Πάντες ὑπολάβομεν, ὅτι ἐπιστάμεθα μὴ ἐνδέχεσθαι ἄλλωσ ἔχειν hoc est Omnes id quod scimus, non posse aliter habere existimamus. 4. Æternum & immobile. Πᾶσα γὰρ ἐπιστήμη ἢ τὸ αἰεὶ ἢ τὸ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, inquit Aristot. lib. 1. & 2. Metaph. c. 2.

Affinitas.

XXIV. 2. Scientiæ AFFINITAS & Discrepantia. Scientiæ affinis est OPINIO quæ EST cognitio rei incerta & constat ex syllogismo Topico. Loquimur autem hoc l. de Opinione quatenus est σφοδρὰ καὶ ἀμετάπειστος hoc est stabilis & crudelitate inconcussa uti Arist. l. 2. M. M. c. 6. hanc à scientia non differre adserit.

3.
Sapientia.

Defin.

XXV. Huic SAPIENTIA succedit quæ l. 6. Ethic. cap. 7. sic definita exhibetur. Ἡ σοφία ἐστὶν νῆσ καὶ ἐπιστήμη καὶ ὡς πρὸς κεφαλὴν ἔχουσα ἐπιστήμην τῶν τιμωτάτων. hoc est. SAPIENTIA EST INTELLECTUS ET SCIENTIA AC QUASI HABENS CAPUT SCIENTIAM RERUM PRÆSTANTISSIMARUM.

XXVI.

XXVI. Iterum notandum est **OBJECTUM**, quod sunt omnes res naturam præstantissimam & earum Causa, quæ cognitioni hominis subijciuntur, quarum sunt principia & Conclusiones ex principiis elicite. Complectitur enim Sapientia tam principia quam quæ ex principiis sunt demonstrata, circa quæ versatur scientia Aristot. l. 1. M. M. c. 35. Objectum.

XXVIII. **CONDITIONES** & requisita Sapientiae ex l. 1. c. 2. Requisita.
Metaph. Arist. autores potissimum quatuor excerpunt. 1. Scire *μάλις πάντα καὶ μὴ κατ' ἕκαστα* h. est. *Maxima omnia & non singularia.* 2. *τὰ χαλεπὰ καὶ μὴ ῥαδια ἀνθρώπῳ γινάσκειν.* hoc est. *difficillima & non faciliora cognitu.* 3. *ἀκρῆς ἐργῶν καὶ διδασκαλικωτέρων τῶν ἀλλῶν.* hoc est. *Accuratissimam & artificiosam ad exprimendas rerum causas.* 4. *δέχνηωτέραν.* h. est. *habere imperium ac dominium in reliquis omnes scientias ac artes vid.* Admod. Rev. Dn. D. Jacob. Mart. l. 1. part. Metaph. sect. 1. q. 19.

XXIX. Hactenus virtutes *Intellectuales*, quæ circa τὰ ἀναγκαῖα versantur, sequuntur quas supra è contingentibus rebus eduximus, *Prudentia sc. & Ars.*

XXX. **PRUDENTIA** est *ἕξις ἀληθῆς μετ' λόγῳ πραγματικῆ* 4.
Prudentia
Defin.
σοφίᾳ τὰ ἀνθρώπῳ ἀγαθὰ καὶ καλὰ hoc est. **HABITUS CUM RATIONE ACTIVUS CIRCA EA, QUÆ BONA ET MALA HOMINI SUNT.** Arist. l. 6. Ethic. c. 1.

XXXI. **OBJECTUM** sunt τὰ πρᾶκτὰ ἀγαθὰ bona, τὰ καλὰ Objectum.
honestas; τὰ δίκαια iusta Arist. l. d. & 8. l. c. 5.

XXXII. **DIVIDITUR** variè in *privatam* πρὸς αὐτὸν καὶ ἐναρ Divisio.
erga seipsum, quæ est facultas sibi de vitæ necessariis & utilibus prospiciendi & suis *privatis commodis* consulendi honestis tamen & legitimis mediis: & *communem* sive πρὸς ἄλλῳς erga alios quâ quis se non sibi soli natum esse videt, sed facit, ut partem sui sibi vindicare queat *patria* partem *parentes*, partem *liberi*, partem *cognati*, ut illud Ciceronis lib. 1. offic. huc trahamus.

XXXIII. In *Oeconomicam*, quâ quis *sua domui* & familiae bene præesse scit, & *Politicam*, quâ quis reipubl. aut sui ingenij excellentiâ *Consilia* suggerere bona aut opum suarum copiâ suppetias ferre potest & quæ ei perniciofa sunt removet atq; arcet.

B

XXXIV,

XXXIV. Ultimam aggredimur virtutem ARTEM scilicet, cuius definitionem Aristot. lib. 6. Nicom. c. 4. ponit hanc: ἡ τέχνη ἐστὶν ἐξὶς μὲν λόγος ἀληθὴς ποιητικὴ hoc est. ARS EST HABITUS CUM RECTA RATIONE EFFECTIVUS.

XXXV. OBJECTUM Artis est τὸ ποιητὸν seu factibile. τὸ ποιεῖν seu efficere dicitur, qui opus materiatum in externo subiecto perficit in oculos post actionem incurrens. Clariss. Gutkivus disput. I. Ethic. adserit quod τὸ ποιεῖν significet in externam materiam agere, instrumentis corporeis uti & effectum corporeum post se relinquere. Nam artifex adsumit & movet sibi objectam materiam & aliam formam in eandem introducit. Sat de his quoad πραγματικὴν sequitur.

MEMBRUM III.

Ἐπιαιολογίας.

QVÆSTIO I. AN DETUR SCIENTIA?

Objectio. Nihil adeo absurdum, quin sui inveniat defensorem recte ait Tullius. Quid enim nostro ζητήματι clarius, verius? Et tamen sunt qui hoc inficias iri non erubescunt ficulneis nixi argumentis; Dicunt enim scientiam non dari. 1. Quia intellectus noster tantum beneficio sensuum intelligit; sensus autem sunt singularium & corruptibilium, Unde sequi putant intellectum universalium non intelligere & consequenter nullam dari posse scientiam. 2. Quia animus noster omnino certus non redditur, cum sensus nostri, à quibus intellectio & scientia fit, interdum fallantur. Jam autem falli scientia non patitur. Verum nos his argumentis probatumimus scientiam dari. 1. Quum omnes homines aptitudinem & appetitum scientiæ habeant; siquidem φύσει τὸ εἶδεναι ὀρέγονται πάντες. 1. Metaph. 1. Jam autem totius speciei aptitudo non potest omnino frustrari inquit Arist. 1. 2. de cæl. 2. Quia dantur omnia requisita demonstrationis, quod patet ex doctrina de demonstratione. Jam verò ex data demonstratione necessario ebullire scientiam nemo, nisi infans apodicticæ doctrinæ extiterit, negabit, cum hæ essentiali nexu cohæreant. Videat. Admodum.

Rev.

Rev. Dn. D. Jacob. Mart. Instit. l. 5. de demonstrat. c. 1. Plures rationes nostræ affirmationis habentur in Comm. Joan. Ludov. Havenreut. in lib. 1. Metaph. Arist. c. 1. pag. 37.

Proindè ad negantium. 1. Argumentum respondemus, scientiam res non considerare quatenus sunt singulares sed quatenus *καθ' ὅλην* sive *Universali ratione* menti obijciuntur. Præterea ad universalis, uti adserit rectissimè Clariss: Dn. Strauchius quæst. Eth. post. Cent. decad. 7. q. 1. propositionis constitutionem in materia necessaria non necessum est omnia citare singularia sed satis unum & alterum adsumpsisse, ex quibus iudicium fieri potest de reliquis, cum essentialiter connexa semper uno & eodem modo se habeant in singulis Individuis atq; hæc ratione infinitus singularium numerus universalem propositionem non impediet. 2. Concedimus, quod sensus nonnunquam errent; fit tamen ille error per accidens & ab intellectu corrigitur.

Responsio
ad objectionem.

1.

2.

II. AN METAPHYSICÆ GENUS sit SAPIENTIA?

Sunt nonnulli, qui hoc negatum eunt, quorum rationes silentio jam præteribimus; sed nos ab istis divortium facientes affirmativam tenemus. 1. Quia *Sapientia requisita Metaphysicæ competunt*; ut. disputare de primis rerum principis & rebus difficillimis; in *Universali omnia cognoscere*; omnes alias *scientias dirigere*; habere *cognitionem certissimam* & quæ alia in Thesi. XXIII. enuventur. 2. Quia *nullus alius habitus Metaphysicæ rectè attribui potest*, quod quorundam inductione probatum dabo. 1. *Scientia non est*, quia non per proximam & immediatam causam de subiecto propriam affectionem demonstrat, cum Ens quatenus Ens neq; Causas neq; affectiones habeat. Sed excipis; *Unum, Verum, Bonum & similia affectiones Entis salutari*. R. Distinguendum est inter affectionem proprie ita dictam & analogicè sic sumptam. Hæc in exceptione intelligitur; illa nullo modo, quia debet realiter esse distincta à suo subiecto cujus est affectio; id quod de affectionibus illis adseri non potest, cum non re sed saltem modo ab Ente differant. 2. *Non Prudentia*. 1. Quia hæc est habitus rerum contingentium; Metaphysica verò rerum necessariarum 2. Quia *Prudentia est rerum singularium & Universalium*; Metaphysica autem

Ratio.

1.

2. Quia.

Non est.

1.

Scientia.

Obiectio.

R. Disting.

2.

Non prudentia.

B 2

tantum

3.
Non ars.

tantum Universalium l. 6. Nicom. cap. 7. & 8. 3. Quod neq̄
Metaphysica in sua essentia sed. possit esse Ars sat probatū exhibet
Admod. Rev. Dn. D. Jacob. Mart. in Part. Metaph. q. 2. l. 1. sect. 1.

III. An Physica sit scientia? A.

IV. An Logica sit ars? N.

MEMBRUM IV.

Ἀξιώματα Ἐλογίας.

1. Intellectus est tabula rasa cui omnia infigi possunt.
2. Quicquid ab intellectu cognoscitur, illud est intelligibile.
3. Intelligentem oportet Phantasmata speculari Arist. l. 3. de anima text. 39.
4. Scire est rem per causam cognoscere.
5. Rerum, quæ sub sensum cadunt, nulla datur scientia.
6. Scientia & opinio differunt modo & Objecto, quia Opinio est mutabilis; scientia verò immutabilis: Opinio rerum Contingentium: Scientia perpetuarum.
7. Scientia in demonstrationibus est occupata.
8. Sapientia cui libet disciplinæ subsidio venit.
9. Sapientia est latior Metaphysica.
10. Prudentes omnia rectè agunt cum ratione.
11. Ars non habet osorem nisi ignorantem.
12. Artifici in sua arte credendum.
13. Ars & artifex eundem habent finem. Et tantum etiam de his.

At nunc.

Anchora de prorâ jacitur: Stat littore puppis.

SUO PAULO SCHWABIO.

SIC est, cur patrius, nosti, sic missus ab oris,
Ut redeas varia doctus ab arte domum,
Hinc mihi res minimè Schwabi, miranda videtur,
Us Contemplantis quod Tibi vota Boni.
Pergito, sic Patriæ quondam, sic ritè Parenti
Dixeris certè non mediocre decus.

Fecit ex tempore.

M. JACOBUS WELLER.

05 A 1659

ULB Halle 3
003 779 130

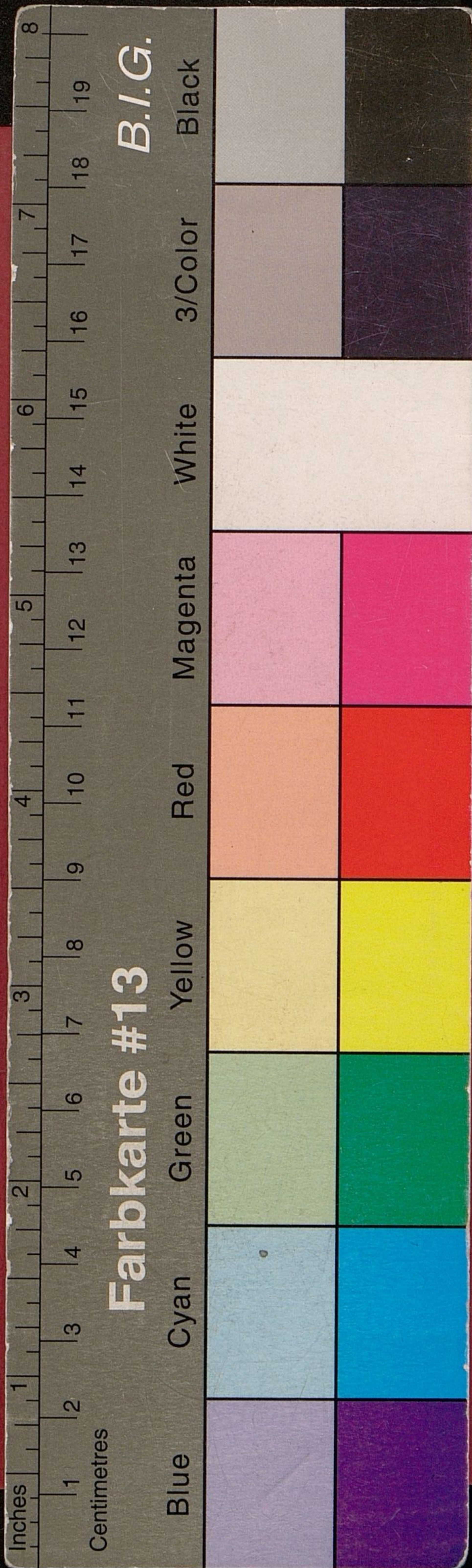
WD 17

26

COLLEGII MORALIS
EXERCITATIO XV.

De
**VIRTUTIBUS
INTELLECTUA-
LIBUS.**

QVAM
Duce DEO omnis scientiæ & Sapientiæ fonte
& origine

In Electorali ad Albim Athenæo

Sub
PRÆSIDIO
Viri Clarissimi nec non Eximij.

DN.
M. MATTHÆI Grossers/
Facult. Philosophic. Adjuncti dignissimi.
Favitoris & Promotoris sui multum
honorandi.

*Academici exercitij gratiâ
ventilationi insinuat.*

PAULUS Schwab Plava Variscus.

Die 19. Aprilis horis locoque solitis.

WITTEBERGÆ,

Typis hæredum CHRISTIANI THAM.
Anno MDCCXXX.